

ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ ОСІБ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ УПРАВЛІННЯ СУСПІЛЬНИМИ СПРАВАМИ: НАДБАННЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВОЇ ДУМКИ

У статті досліджено думку філософів щодо правил відбору професійних управлінців, що важливо для ефективного розвитку держави, визначено професійні якості, якими повинні володіти особи, які здійснюють управління суспільними справами, наведено корисні поради щодо успішного управління державними справами, які містяться у зарубіжній та вітчизняній політико-правовій думці.

Ключові слова: суспільство, держава, влада, політик, управлінець, професійні якості, правила відбору кращих.

Професії "політик" у сучасній науковій літературі мало приділяється увага. Вищі навчальні заклади не готують таких спеціалістів. У сучасних державах політиками стають, ті особи, які мають бажання управляти суспільними справами, можуть отримати підтримку певної частини суспільства, володіють достатніми для цього матеріальними ресурсами. Кожне суспільство оцінює політиків відповідно до цінностей, які поширені в певній державі. В одних суспільствах найбільше цінують осіб, які мають матеріальні блага, в інших – тих, хто у своїй діяльності дотримується принципів чесності і справедливості. І величезною прогалиною в цьому питанні, у більшості держав, у тому числі й Україні, є оцінка рівня знань осіб, які планують управляти життям інших людей, керувати розвитком держави. Будь-яке підприємство, організація, установа для ефективного функціонування повинні мати, в першу чергу, розумних керівників, які мають необхідні знання в сфері, якою вони займаються, знають особливості, закономірності, тенденції певного виду діяльності і для реалізації мети можуть зібрати відповідну команду професіоналів. Держава є найскладнішим утворенням, тому до осіб, які управляють нею повинні бути найвищі вимоги. На сьогоднішній день в Україні не існує спеціального закладу, який би готував політиків. У нашій державі політичною діяльністю займаються особи з будь-якою освітою. Професія – політик не визначена в державному класифікаторі, не існує конкретних вимог до освіти, не визначені навички, якими він повинен володіти. Політиків оцінює суспільство відповідно до власного досвіду, цінностей, політичної ситуації в державі. За демократичної форми правління, коли громадяни вирішують кому з політиків делегувати повноваження представляти їх інтереси, керувати державою, необхідно, визначати і поширювати в суспільстві правильне розуміння професії – політик. Саме таке завдання повинна виконувати наука про політику.

Цим питанням багато приділяли увагу філософи різних держав і різних століть, тому їх досвід необхідно вивчити. Зокрема, важливо дослідити праці Каутільї, Мо-цзи, Сюнь-цзи, Платона, Аристотеля, Н. Макіавеллі, Б. Спінози, Дж. Уінстенлі, С. Оріховського-Роксоланина, В. Липинського, які розуміли, що успіх управління суспільними справами залежить від професійних якостей осіб, що здійснюють це управління. Безумовно ще багато філософів приділяли увагу цій темі, однак в межах однієї статті неможливо їх всіх проаналізувати. Мета даної статті полягає у з'ясуванні якостей, якими повинен володіти успішний управлінець. Для досягнення мети поставлені наступні завдання: дослідити думку філософів щодо правил відбору професійних управлінців, які є важливими для ефективного розвитку держави; визначити професійні якості, якими повинні володіти особи, що здійснюють управління суспільними справами.

Питання про мудрих правителів, професійних управлінців, відповідальних політиків вивчалось філософами, починаючи з утворення перших держав. У політично-економічному трактаті Давньої Індії "Артхашастра чи наука політики" Каутілья, (Чанак'я) значну увагу приділяє особі правителя. На його думку, він повинен бути знатного роду, з щасливою долею, мати розум і позитивні якості, звертати увагу на поради старших і досвідчених осіб, справедливим, правдивим, дотримуватись даних обіцянок, вдячним, щедрим, енергійним, з великою силою волі, який у своєму оточенні має людей, що із задоволенням приймають настанови. Також він повинен мати здатність вчитися, сприймати, утримувати в пам'яті, пізнавати, розмірковувати, відкидати зайве і проникати в істину, бути хоробрим, наполегливим, швидким. Тільки правитель, який володіє позитивними якостями, добре знає основи держави, методи управління є основою правильної політики – зазначається у цьому давньоіндійському творі [1, 132-133].

Мислитель Давнього Китаю Мо-цзи одним із найважливіших принципів управління суспільством називав "повагу до мудрості". Він зазначав, що люди повинні обирати найбільш мудрого і морального правителя. Тому, за його твердженням, стародавні мудрі правителі призначали на посади здібних осіб, а не родичів, не схилилися перед знатними і багатими, перед зовнішньою красою. Мудру людину підтримували, робили багатою і знатною, призначали начальником. Правитель вивчав здібно-

сті певної людини, аналізував її поступки і на основі цього призначав на посаду. Мудрість виявлялася в тому, що "того, хто здатний керувати країною, призначають керувати країною; того, хто здатний бути начальником департаменту, призначають начальником департаменту; того, хто здатний керувати поселенням, призначають старостою поселення" [2, 73]. Мо-цзи виділив три важливі умови для залучення мудрих осіб до управління суспільством: 1) надання їм високої посади, в іншому випадку їх не будуть поважати і слухатися; 2) забезпечення їх відповідною заробітною платою, в іншому випадку, народ не повірить, що це важлива посада; 3) надання їм в підпорядкування людей, бо в іншому випадку народ не буде боятися їх. Якщо правитель не буде шукати мудрих осіб, здатних професійно управляти суспільством, і не забезпечить їх посадами, грошима і кадрами, то біля правителя, попередує Мо-цзи, можуть зібратися злі і погані люди, які будуть приймати нерозумні рішення, нагороджувати тих, хто не заслуговує, карати не винних. Діяльність призначених на важливі посади в державі родичів, близьких, багатих, знатних, красивих зовні осіб при виборі яких не оцінювались їх знання, мудрість, здатність виконувати певну роботу призведе до хаосу в державі. Ефективне управління державою, підтримання порядку можуть здійснити лише правителі, які оточені мудрими особами.

Китайський філософ Сюнь-цзи засуджував осіб, які своїми висловами заплутують людей, порушують єдність держави. На його думку, управління державою необхідно здійснювати дотримуючись наступних правил: мудрих і здатних потрібно висувати на державні посади незалежно від їх становища; лінивих і нездатних людей необхідно відсторонювати від посад; головних злочинців необхідно карати, не чекаючи їх перевиховання; звичайних людей потрібно виховувати, не чекаючи коли до них прийде застосувати міри покарання.

Сюнь-цзи наголошує, що в державі буде порядок, коли визначні і талановиті особистості будуть цінуватися в суспільстві. Філософ велике значення в управлінні суспільними справами надає професіоналізму осіб, які його здійснюють. Він зазначає, що коли особа отримує посаду, але при цьому не володіє необхідними знаннями, то справи, які не входять в його прями службові обов'язки, будуть занедбані. Не всі справи у суспільстві можуть бути зафіксовані в законах, тому успішне управління залежить від рівня професіоналізму відповідальної посадової особи. "Порядок створюється завдяки досконалим людям, хаос викликають люди нікчемні" [3, 152].

Про те, що окремі люди володіють лише певними здібностями і здатні до певного виду діяльності – наголошує Платон. Він зазначає, щоб певна справа була успішною, необхідно, щоб її реалізацією займалися відповідні особи. У праці "Держава" Платон описує ідеальний устрій і зазначає, що кожному треба доручити лише одну справу, до якої він здатний за своїми природними здібностями. Цим він має займатися все своє життя, не відволікаючись ні на що інше. Правитель повинен бути філософом, який вчиться, розвивається і досягає певного морального рівня. Помічниками і проводирями поглядів правителя мають бути люди, які метою свого життя вважають служіння державній користі. Важливою умовою для безпеки держави є відсутність приватної власності в охоронців, бо на думку Платона, ніщо не повинно відволікати їх від загальних справ, від виконання обов'язків перед державою.

У контексті питання про необхідні якості правителів, професіоналізм політиків, Платон критикував демократію. За такого правління, ніхто не переймається тим, хто з якої сфери діяльності переходить до управління державою. Особа отримує владні повноваження на основі вміння сподобатись натовпу – писав Платон [4, 256].

Аристотель наголошував, що ті, хто планують займати вищі посади в органах державної влади повинні обов'язково мати такі найважливіші три якості: підтримувати існуючий державний устрій; мати великі здібності для виконання обов'язків, передбачених посадою; бути моральними і справедливими особами [5, 184]. Благо суспільства, на його думку, залежить від дотримання владою як мінімум двох умов: 1) правильно поставленої мети і завдань; 2) знаходження способів, засобів, коштів для досягнення мети. Бувають випадки коли ці умови суперечать одна одній. Наприклад, мета визначена чітко і правильно, а в засобах досягнення допущені помилки. Інколи є всі необхідні засоби, але мета поставлена не правильно і тому результат не виправдовує очікувань. Іншими словами важливим є рівень професіоналізму політиків. Аристотель наголошував, що в тих демократичних державах, де вирішальне значення має закон, владу отримують кращі громадяни, демагогам немає місця там, але там, де верховна влада заснована не на законах, з'являються демагоги.

Значну увагу якостям правителя приділяє італійський філософ Н. Макіавеллі. Він аналізує переваги і недоліки таких якостей як щедрість і бережливість, жорстокість і милосердя, дотримання слова. Філософ наводить приклади поведінки різних правителів і обґрунтовує перевагу певних якостей, якими повинен володіти хороший правитель. Зокрема, правитель повинен бути бережливим. Філософ доводить, що щедрий правитель робить тимчасове добро для окремих осіб, а в кінцевому результаті його щедрість впливає на збільшення податків для населення. На його думку, правителі, які посягають на матеріальний добробут підданих, з часом викликають презирство і ненависть. Тому краще мати славу скупого правителя. Щодо жорстокості і милосердя, то Н. Макіавеллі, на відміну від багатьох інших філософів, доводить, що в багатьох випадках правитель повинен бути жорстоким стосовно певних осіб задля блага більшості. Розглядаючи питання про те, що краще: коли правителя люблять чи коли правителя бояться, філософ відзначає, що страх підданих допомагає правителю управляти суспільними справами більш впевнено. Загалом люди "невдячні і непостійні, схильні до лицемірства і об-

ману, їх відлякує небезпека і манить нажива" – зазначає Н. Макіавеллі [6, 50]. Також розглядається така риса правителя як дотримання слова. Оскільки філософ мав значний практичний досвід політичної діяльності, то він доводить, що дуже часто правителі здійснювали важливі справи для своїх держав лише завдяки тому, що не дотримували слова. На його думку, правитель повинен бути схожим на лева, щоб відлякувати вовків і на лисицю, щоб вміти обходити капкани. Безумовно політика управління державою має свої особливості в епоху Відродження. Крім того, необхідно пам'ятати, що Н. Макіавеллі такі якості й дії правителів виправдовує заради держави, а не приватних інтересів правителів. Відома фраза "мета виправдовує засоби" в контексті роздумів філософа означає, що метою є інтереси держави, які на той час найкраще можна було захистити правителю, який частіше є скупим, в деяких випадках жорстоким й інколи може не дотримуватись слова.

Інші філософи силу, хитрість заміняють правом, яке є більш надійним регулятором суспільних відносин. Зокрема, нідерландський філософ Б. Спіноза вважав, що політики частіше створюють для людей труднощі, ніж піклуються про них, тому їх, частіше, називають хитрунами, ніж мудрецьми. Вони, знаючи основні недоліки людей, намагаються їх виправити за допомогою страху, а не розуму. Він критикує теоретиків, які створюють утопічні моделі управління суспільством. Він вважає, що такі теорії не приносять користі, бо не мають нічого спільного з реальністю. Для того, щоб ті, хто управляє суспільними справами, не були схильні до недобросовісності чи дурних вчинків, у державі повинно бути все впорядковано на основі законів – наголошує Б. Спіноза [7, 288].

Цікаві думки щодо цього питання висловлював англійський соціаліст Дж. Унстенлі. Він наголошував, що в управлінні державою важливими є три складові: закони, належні посадові особи і добросовісне виконання законів. Посадові особи повинні бути розумними, виконувати встановлені закони і не ставити свою волю вище правил свободи, не вимагати для себе прерогатив. Однією з умов, яка впливає на діяльність посадових осіб є їх виборність. Дж. Унстенлі наполягає, що всі виборні особи республіки мають переобиратися кожен рік, бо якщо вони залишаються довгий час на посаді, то втрачають чесність і уважність до всіх інших, і більше думають про своє благо. Навіть якщо з початку вони переймалися суспільними справами, то з часом безліч привілеїв роблять їх егоїстичними. Переобрання державних посадових осіб кожного року, на думку філософа, зумовлене наступними причинами. 1. Попередження зла (не допустити, щоб слуга республіки через почесті переповнився почуттям зверхності щодо інших громадян). 2. Недопущення встановлення деспотизму (багаті посадові особи часто намагаються підтримувати свою величність за рахунок інших громадян). 3. Уникнення несправедливих законів (із-за відсутності частотої зміни еліти в законах можуть підтримуватися обтяжливі для населення норми). 4. Забезпечення справедливості (посадові особи будуть пам'ятати, що скоро владу отримають їх опоненти, які проаналізують їх діяльність і якщо виявлять несправедливість, то про це дізнається суспільство). 5. Підтримання правопорядку (велика кількість людей повинна підкорятися і коли є значна частина людей, які можуть і мають можливість управляти суспільними справами, то тоді більшість зацікавлена в підтримці хороших взаємовідносин). 6. Забезпечення управління державою здатними і досвідченими особами (саме від осіб, які керують суспільними справами залежать авторитет і рівень розвитку держави) [8, 338-339].

Роль правителів у розвитку держави аналізував український філософ С. Оріховський-Роксоланин. У своїй праці "Напучення Королеві Польському Сигізмундові Августу" він визнає, що найважчою справою у світі є керування державою. С. Оріховський-Роксоланин як і багато інших філософів наголошує, що король повинен бути прикладом для всіх інших громадян. Життя короля не є особистим, ні приватним, а спільним і громадським. Він повинен демонструвати принципи справедливості, чесності, миру і тільки в такому випадку очікувати і вимагати це від підданих. Філософ зазначає, що будь-хто не може бути при владі, а лише така людина, яка за природою своєю прагне до правди, справедливості та науки. Найважливіше завдання будь-якого правителя постійно навчатися. Бо якими б високими не були природні здібності людини, якщо вона не буде їх розвивати, то не зробить нічого гідного похвали – наголошував мислитель. Важливою запорукою міцної та тривалої влади є піклування про прихильність людей. Вся діяльність короля має базуватися на законах. "Король – уста, очі й вуха закону, а точніше, інтерпретатор закону, який присягнувся віру в королівстві зміцнювати і нічого іншого не робити, як тільки те, що закон велить" [9, 802]. Величезне значення для короля мають його спільники в управлінні державою – наголошував філософ.

Значну увагу якостям осіб, які можуть успішно розбудовувати державу, приділяв український філософ В. Липинський. Він вважав, що керувати суспільними справами повинні кращі особи. Це повинна бути група осіб – національна аристократія, яка має матеріальну силу і моральний авторитет у суспільстві. Однією з найважливіших умов є їх бажання організувати суспільне життя, керувати іншими, які є не такими активними. Справжня національна аристократія повинна охороняти громадську єдність колективу, боротися з його радикальними течіями, примушувати окремих осіб поступатися своїми егоїстичними інтересами на користь інтересам колективу. Крім того, вона сама повинна бути взірцем для наслідування. Філософ акцентує увагу на авторитеті й законнослухняності. Влада тривала та сильна, "коли вона авторитетна, коли вона кориться якомусь одному, всіми прийнятому та обов'язуючому всіх – і сильних і слабих – законові" [10, 186].

Отже, поради щодо успішного управління державними справами є предметом розгляду філософів протягом всього суспільного розвитку. Спільним є те, що більшість філософів вважали, що пра-

вители, державні особи повинні мати необхідну мудрість, освіту, виховання, для того, щоб ефективно управляти суспільними справами. Будь-хто не повинен отримувати владу над всіма іншими. Для цього певні особи повинні мати відповідні якості, знання, вміння, які відрізняють їх від інших людей. Узагальнивши уявлення філософів про осіб, які можуть здійснювати управління суспільними справами можна визначити певні правила для їх відбору і найважливіші якості, якими вони повинні володіти:

1. До управління суспільними справами необхідно залучати людей мудрих, які володіють необхідними знаннями, вміють їх застосувати.
2. При обранні чи призначенні осіб на державні посади повинна досліджуватися їх здатність виконувати відповідні функції.
3. Перевага повинна віддаватися особам, які постійно вчаться, розвиваються.
4. Обираються особи, в ідеях і діях яких переважають інтереси держави, всього суспільства
5. Здійснювати управління суспільними справами і бути прикладом для всього суспільства можуть особи, які дотримуються законів і для яких право є найкращим суспільним регулятором.
6. Необхідно перевіряти відповідальність осіб, які претендують на владу в суспільстві.
7. Особи, від рішення яких залежить життя багатьох інших людей повинні бути задоволені своїм життям, мати врівноважений психологічний стан.

Особи, які претендують на посади в органах державної влади повинні мати такі якості як: мудрість, старанність, знання, справедливість, законслухняність, відповідальність, врівноваженість.

Ще у Стародавньому Китаї філософи писали, що особи, які управляють суспільними справами повинні бути мудрими, мати посаду відповідну до своїх здібностей, високу заробітну плату і команду професіоналів необхідну для виконання функцій, покладених на них суспільством. Саме мудрих осіб повинен підтримувати і збирати навколо себе правитель, відповідальний за долю своєї країни. Загалом політико-правова думка містить багато корисних порад щодо покращення сучасної політичної ситуації. Особи, які відповідальні за розвиток держави повинні знати правила перевірені часом.

Література

1. Арткашастра, или наука политики // Антология мировой политической мысли : в 5 т. / [ред.-науч. совет: Г. Ю. Семигин (пред. совета) и др.]. – М. : Мысль, 1997. – Т. I: Зарубежная политическая мысль: истоки и эволюция. – С. 128–139.
2. Мо-цзи // Антология мировой политической мысли : в 5 т. / [ред.-науч. совет: Г. Ю. Семигин (пред. совета) и др.]. – М. : Мысль, 1997. – Т. I: Зарубежная политическая мысль: истоки и эволюция. – С. 70–80.
3. Сюнь-цзи // Древнекитайская философия : собрание текстов в 2 т. – М. : Мысль, 1973. – Т. 2. – С. 141–209.
4. Платон. Держава / Платон ; [пер. з давньогрец. Д. Ковалю]. – К. : Основи, 2000. – 355 с.
5. Аристотель. Политика. Афинская полития / Аристотель ; [предисл. Е. И. Темнова]. – М. : Мысль, 1997. – 458 с.
6. Макиавелли Н. Государь / Н. Макиавелли ; [пер. с итал.]. – М. : Планета, 1990. – 79 с.
7. Спиноза Б. Политический трактат / Б. Спиноза // Избранные произведения : в 2 т. – М. : Гос. изд. полит. лит., 1957. – Т. II. – С. 285–328.
8. Уинстенли Дж. Закон свободы, изложенный в виде программы, или восстановление истинной системы правления / Дж. Уинстенли // Антология мировой политической мысли : в 5 т. / [ред.-науч. совет: Г. Ю. Семигин (пред. совета) и др.]. – М. : Мысль, 1997. – Т. I: Зарубежная политическая мысль: истоки и эволюция. – С. 332–339.
9. Оріховський-Роксоланин С. Напучення Королеві Польському Сигізмундові Августу / С. Оріховський-Роксоланин // Антологія лібералізму: політико-правничі вчення та верховенство права / [упоряд.: С. Головатий, М. Козюбра, О. Сироїд, О. Волкова, А. Черевко ; вступ. слово С. Головатого]. – К. : Книги для бізнесу, 2008. – С. 788–836.
10. Липинський В. Листи до братів-хліборобів (про ідею і організацію українського монархізму) / В. Липинський // Повне зібрання творів, архів, студії / [за заг. ред. Я. Пеленського]. – Київ-Філадельфія : Ін-т східноєвропейських досліджень НАН України; Східноєвропейський дослідний ін-т ім. В. К. Липинського, 1995. – Т. 6: Політологічна секція. – Кн. 1. – 470 с.

References

1. Artkhashastra, ili nauka politiki // Antologiya mirovoy politicheskoy mysli : v 5 t. / [red.-nauch. совет: G. Yu. Semigin (pred. soveta) i dr.]. – M. : Mysl', 1997. – T. I: Zarubezhnaya politicheskaya mysl': istoki i evolyutsiya. – S. 128–139.
2. Mo-tszi // Antologiya mirovoy politicheskoy mysli : v 5 t. / [red.-nauch. совет: G. Yu. Semigin (pred. soveta) i dr.]. – M. : Mysl', 1997. – T. I: Zarubezhnaya politicheskaya mysl': istoki i evolyutsiya. – S. 70–80.
3. Syun'-tszi // Drevnekitayskaya filosofiya : sobranie tekstov v 2 t. – M. : Mysl', 1973. – T. 2. – S. 141–209.
4. Platon. Derzhava / Platon ; [per. z davnohrets. D. Kovalia]. – K. : Osnovy, 2000. – 355 s.
5. Aristotel'. Politika. Afinskaya politiya / Aristotel' ; [predisl. E. I. Temnova]. – M. : Mysl', 1997. – 458 s.
6. Makiavelli N. Gosudar' / N. Makiavelli ; [per. s ital.]. – M. : Planeta, 1990. – 79 s.
7. Spinoza B. Politicheskiiy traktat / B. Spinoza // Izbrannnye proizvedeniya : v 2 t. – M. : Gos. izd. polit. lit., 1957. – T. II. – S. 285–328.
8. Uinstenli Dzh. Zakon svobody, izlozhenny v vide programmy, ili vosstanovlenie istinnoy sistemy pravleniya / Dzh. Uinstenli // Antologiya mirovoy politicheskoy mysli : v 5 t. / [red.-nauch. совет: G. Yu. Semigin (pred. soveta) i dr.]. – M. : Mysl', 1997. – T. I: Zarubezhnaya politicheskaya mysl': istoki i evolyutsiya. – S. 332–339.

9. Orikhovskiy-Roksolanyn S. Napuchennia Korolevi Polskomu Syhizmundovi Avhustu / S. Orikhovskiy-Roksolanyn // Antolohiia liberalizmu: polityko-pravnychi vchennia ta verkhovenstvo prava / [uporiad.: S. Holovatyi, M. Koziubra, O. Syroid, O. Volkova, A. Cherevko ; vstup. slovo S. Holovatoho]. – K. : Knyhy dlia biznesu, 2008. – S. 788–836.

10. Lypynskiy V. Lysty do brativ-khliborobiv (pro ideiu i orhanizatsiiu ukrainskoho monarkhizmu) / V. Lypynskiy // Povne zibrannia tvoriv, arkhiv, studii / [za zah. red. Ya. Pelenskoho]. – Kyiv-Filadelfiia : In-t skhidnoevropeyskykh doslidzhen NAN Ukrainy; Skhidnoevropeyskyi doslidnyi in-t im. V. K. Lypynskoho, 1995. – T. 6: Politolohichna sektsiia. – Kn. 1. – 470 c.

Кукуруз О. В. Профессиональные качества людей, которые управляют общественными делами: наследие политико-правовой мысли

В статье исследуются мысли философов касательно правил отбора профессиональных управленцев, что важно для эффективного развития государства, определены профессиональные качества, которыми должны владеть люди, которые управляют общественными делами, предложены полезные советы для успешного управления государственными делами, которые наводятся в зарубежной и отечественной политико-правовой мысли.

Ключевые слова: общество, государство, власть, политик, управленец, профессиональные качества, правила отбора лучших.

Kukuruz O. Professional features of people, who ruled public affairs: property of the political and legal thought

The state is complicated organization, that's why people, who ruled public affairs must be professional managers. Anybody can be a politician in democratic society. Modern politician can get power if he is able to convince people that he does their life better. Also politician should have much money to information company about his program concerning development of state. There are big difference between theoretical ideas and practical realization in the Ukraine. Sometimes politicians don't want to realization their programs; sometimes they don't can do it. It depends on their personality features. This problem is very actually for Ukraine. The author is looking for answers in publications of different philosophies. They are studied issues about clever rulers, professional managers, and responsible politicians when first states were created. In this article are analyzed the ideas philosophies such as Kautilya, Mo Tzu, Xun-zi, Plato, Aristotle, Machiavelli, Spinoza, Winstanley, Orzechowski-Roksolanyn, Lipinskiy.

At first the author is referred to ancient Indian treatise about politics – "The Arthashastra" by the name Kautilya. In his opinion, leadership should be born in a noble family, has good fortune, intellect, association with elders, being righteous, truthful, enthusiastic and disciplined, not breaking his promises, showing gratitude to those who help him, has desire to learn, listening to others. Kautilya insists that only leadership with these qualities is basis of correct politics.

Chinese philosopher Mo Tzu one of the first in China put forward the idea that public positions should take only talented people. He encouraged the development of intellectual abilities of people who can give benefit for all community. From his point of view, only capable and worthy people should rule state. The power should not pass into the hands of incapable people just because they are relative of person, who has power. Another Chinese philosopher Xun Zi writes, that governance should following these rules: the wise and able people to nominate for public office, lazy and unable people fired from office; thieves should be punished, ordinary people need to educate.

Plato – philosopher from Greece describes an ideal system and notes that each should have only one work which he can do the best, because he has natural abilities. He can do it during all his life and doesn't distract to anything else. The ruler should be a philosopher, who learns, develops and reaches a certain moral level. Assistants of leader must be people, who want to provide interests of state. Greece philosopher Aristotle says that those who plan to occupy positions in government should necessarily have three main features: to support the existing political system, to have a great ability to perform the duties correspond to their position, to be moral and fair person.

Italian Machiavelli special attention devoted qualities of ruler. Politician must be thrifty, sometimes cruel to some people that big part of society can live safely. Also ruler must be like lion and fox that scares wolves and can avoid traps. Dutch philosopher Spinoza insisted that politicians often create difficulties for people than taking care of them, so they are often sly than wise people. All relation in society must be regulated on the basis of laws.

English philosopher Winstanley says that state people should be clever, fulfill current legislation, and not put their will above rules liberty and not demand prerogatives for themselves. One of the conditions their effective activities are making choices every year, because if they were ruler long time, than they can lose their integrity and attention to citizens and think more about their welfare.

Ukrainian philosopher Orzechowski-Roksolanyn wrought that the ruler should be an example for all other citizens. Life of ruler is not personal or private, it is public, that's why he must demonstrate the principles of justice, fairness, peace and only in that case expect and demand it from members of society. Another Ukrainian philosopher Lipinskiy thought that manage public affairs must be the best people, who have financial power and moral authority in society. One of the most important conditions is their desire to organize social life, to lead others, who are less active.

Almost all philosophies wrought that rulers for effective management of country must have wisdom, knowledge and education. Anybody shouldn't have power. Thinkers separate rules of selection professional managers for effective development of state. 1. It must be people, who are wise, have corresponding knowledge and can realize it. 2. They can fulfill the duties of state employee. 3. The society has to choose person, who often learn and develop. 4. The politicians, who protected interests of state and all society, must have preference electorate. 5. It has to be people, who following to law and they are example for other citizens. 6. The power in society can have only responsible person. 7. Besides, people, who manage other people obligatory, should be steady and satisfied with their own life.

So, people, who ruled public affairs must have features such as: wisdom, diligence, knowledge, justice, follow to law, responsibility, and steadiness. The responsible ruler gathers for manage state such people. Much useful ideas and advices for improve modern political situation are in political and legal thought.

Key words: society, state, power, politician, manager, professional features, rules of selection of the best.